

САҢА ОЛОХ

Чурапчыга күн тахсар!

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Улууска бу күннэргэ

МИХАИЛ ЭВЕРСТОВ ЧУРАПЧЫГА КЭЛЭН БАРДА

Олунньу 1-2 күннэригэр бийиһи улуустугар Россия-ский Федерация Государственной Думатын депутата, "Бир ныйылы Россия" партия Саха сиринээки салаатын политсоветын чилиэнэ Михаил Ильич Эверстов быһбарда-арчыларын көрсө сырытта.

Олунньу 1 күнүгэр Михаил Эверстов бастаан Алаҕар нэһилиэгэр сырытта. Олохтоохтор депутаты икки этээстээх таас оскуолаҕар сахалыы сиринэн айах тутан, алгыс этэн көрүстүлэр. Кинини кытары Ил Түмэн депутата, "Бир ныйылы Россия" партия Саха сиринээки салаатын политсоветын чилиэнэ Руслан Платонов, Чурапчы улуусун баһылыга Семен Яковлев, улуус Мунньаҕын председатели Василий Гуляев, "Бир ныйылы Россия" Чурапчы улуусун политсоветыттан Иннокентий Готонцев, Иван Оконешиков, улуус Мунньаҕын депутата Егор Саввин сырыттылар.

Алаҕар нэһилиэгин баһылыга Николай Максимов олохтоох нэһилиэк билимдээх дьоннорун, үлэтин-хамнаһын, ситиһиннэрин, иһинки былааннарын билиһиннэрдэ. Хоту көһөрүллүү кэмингэр киирлэр нэһиликтэригэр 3 колхоз барбытын эттэ. Кэбээйиэ Жданов аатынан колхозтан көһөрүллүбүттэр бары тыаһаах эрппиһиэттэрингэр олохтоох дьон тэрээһиннээхтик, түмсүүлээхтик көрсүбүттэрэ, көмөлөсүттэрэ улахан оруолламытын бэлиэтээн туран махтана. Соторутааҕа Кэбээйи нэһилиэгэр делегация тийэн көсүүһүн кэлбит. Аны Кэбээйигэр калаллара күүтүлэр. Икки нэһилиэк биригэ сибээстээн үлэлэри былааннаахтары эттэ. Михаил Эверстов Саха норуота биэр түмүс туттар, эрэнэр иһинлэрэ, депутаттара буоларын бэлиэтээн туран, нэһилик аатыттан сэмэй бэлэх туттарда. Салгыы байыл билимдээх буюун, элбэх таанканы уулаһыт, онорбут, хорсун быһыытын иһин Советскай Союз Геройун үрдүк аатыгар түһүрүлү сылдьыбыт Гаврил Дмитриевич Протодаконов төрөөбүтэ 100 сыла бэлиэтэнэрин билиһиннэрдэ, киниэхэ Россия Геройун аатын илэрэргэ көмөлөһүрүтөр көрдөстө.

Михаил Эверстов байэтин этинигэр Россия Государственной Думатын үлэтигэр билиһиннэрдэ. Госдумаҕа Саха Республикатыттан 3 депутат баар: "Бир ныйылы Россия" партияттан Михаил Эверстов, Юлия Песковская уонна "Сирдээх Россия" партияттан Федот Тумусов. Дума үлэтэ уруксуктан уратылаах — үлэ партияларынан, фракцияларынан барар. Барыта 450 депутаттан "Бир ныйылы Россия" партияттан 315 депутат баар. Сүлүн үлэни сокуону оҥорууга, ылымныга, сокуон үлэлэһинин толорторууга үлэһиллэр. "Бир ныйылы Россия" депутаттара элбэхтэрин быһыытынан, бопсоруоһу быһаарыыга улахан оруоллаахтар. Россия норуоттарын иһингэр эппиттэрин сүгүлэр. Саха сирин олохтоохторун этинигэр олоххо кэллэрингэ бу

регионтан талыллыбыт депутаттар күүскэ үлэлэһилэр. Ол курдук, пенсия, нолуок, медицинскэй страховкалааһын, булт сокуоннарын ылымныга, уларьытыларын киллэрингэ элбэх этииллэр, тустаах докууоналарын илгэрдилэр. Пенсия аасыт сыһа 4-тэ үрдэтэ, булт сокуонугар элбэх уларьытылар киирдилэр. Балыктааһын сокуонун ылымныга үлэ бара сылдьар. Депутат "Кризис Саха сирингэр охсууга билиһиннэрдэ. Итиннээх олорон биэрбэт наадаттан төрүт дьарактытын — сүөһү, сылгы иһинигин салгыы күүскэ сайыннарыабыт. Кинилэртэн ылымнар бородууксуй-

тыһына буоларын бэлиэтэтэ. Меценаттаан, спонсордаан эдэр ыҥычаты, түмүүтэ, чөл олохтоох буолууга күүскэ үлэлэһэрин, атыттарга холобур буоларын эттэ. Тимир суол калитигэр Бээтээххэ элбэх саха ыҥычатын олохсунан промышленноска үлэһиттөр сылтан "Эдэр ыҥыч куоратын" тутарга, онно көмөлөһүрүтөр этин киллэрдэ.

Педагогическай үлэ ветерана Федор Смирников Ил Түмэн депутаттарын ортолугар сорохтор сокуону билиһиннэ, онорууга сыһа балама суохтар быһыылаах дьин санаатын эттэ, элбэх юридическай үөрөхтээхтэр наадаларын бэлиэтэтэ.

Педагогическай үлэ ветерана, кырдыаҕас учуутал Григорий Макаров Мугудай нэһилиэгэ Чурапчы улуусунгэр киирингэ бастаагы нэһилиэк буоларынан тутта-хапта олорууга,

буолбут көрсүһүүтэ нэһилиэк баһылыктара, тэрилтэ салайааччылары, улуус Мунньаҕын депутаттара, "Бир ныйылы Россия" Чурапчытаагы салаатын политсоветын чилиэннэрэ, о. д. а. сырыттылар. Көрсүһүү мунньаҕын баһылык Семен Яковлев салайан ыытта.

Депутат Михаил Эверстов Госдума, чуолаан Саха Республикатыттан депутаттар үлэлэрингэр кинигэ тохтоон тыл эттэ.

Коллэтигэ бастааһынан тыл эппит ветераннар сибээстэрин председатели Мотрена Матвеева Кыайыы 65 сылыгар ыытыллыахтаах үлэлэри билиһиннэрдэ. Сэри кыттылаахтарыгар бу бэлэ даатанан сибээстээн массыына барылларын туруорууга. Хоту көһөрүллүү кэмингэр онно тийэн төрөөбүт оҕолор тыл ветерана буолбакка сылдьалларын эттэ. Кырдыаҕастар иһингэн да атын туруоруулары, көрдөһүүлэрин суругунан сайабылыһына онорбуттарын туттарда.

Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттылааҕа, Саха Республикатын үтүөлээх учуутала, П. А. Ойуунускай аатынан бириэмийэ лауреата Иван Павлов байэтин этинигэр Улуу Кыайыы аҕалыга сүгүн оруоллаах Советскай сэриилэр кылаабынай командующайларыгар, генераллисимус И. В. Сталинга Дьокуускай куоракка пааматыннык тутуугун

Саха интеллигенциятын үүнүрүгэ, иһингэ сүгүн оруолу ылыт. П. П. Башарин төрөөбүтэ 100 сылын бэлиэтээбиттэрин, 2012 сыллаахха кини аатын сүгэр оскуола 100 сааһын туолуохтааҕын эттэ, сана таас оскуола тутуугар Госдума депутата болормотун ууран кыһалларыгар туруорууга.

ЧГФКСИ ректора, "Бир ныйылы Россия" партия Чурапчытаагы салаатын политсоветын секретара Иннокентий Готонцев бу партия улууска ылар үлэтин кэспэтэ, иһинки былааннарын билиһиннэрдэ. Кыайыы 65 сылыгар анаан институт студенина Чурапчыттан Ильмень күөлгэ дьирри пробег онорор былааннаахтарын эттэ.

Чурапчытаагы гимназия директоры Марианна Манасытова бу үөрэх кыһатын ситиһиннэрин туһунан билиһиннэрдэ. Сана таас үөрэнэр корпус тутууга саалана уолдыаһын эттэ. Туруоруу хас эмэ төгүд бары таһымга барбытын, сааланыах курдук буола-буола тохтоон иһэрин, бырайыага оҥоруллубута үһүс сылыгар барбытынан эргэрэр кутталлаарын санапта.

Хатылы нэһилиэгин баһылыга Василий Ершов нэһилиэк дьаһалталарын боломуочуулары, поселениелар статустарын чуолкайдьырга, сокуон таһаарыһан баран үлэлирин хонтуруоллуурга таһаарыттар үлэлэһэллэрингэр эттэ.

Культура үлэтин ветерана Афанасий Аммосов урукку Мэдьэкс нэһилиэгин үөрэтингэ үлэлэспиттэрин кэспэтэ, анал туристическай маршрут былааннаабыттарын, кинигэ суруйбуттарын билиһиннэрдэ. Бу сааланыһынар оһуу-рүтөр көрдөстө.

Государственной Дума депутата Михаил Эверстов Болугур нэһилиэгэр, тэрилталарга сырытта. Бары сылдьыбыт сирдэригэр түмүк тылыгар көрсүһүүтэ тыл эппиттэргэ хардарда, ылымнарга эппиттэтэ. Көрсүһүүтэ кытты-

аны санаага туруоран дохуотта киллэриннэрингэр, - дьитэ. Салгыы Красноярскайга буолбут көгүл тукууга Иван Ярыпин турнирыгар Виктор Лебедев тукуутун кэспэтэ.

Оскуола директоры Варвара Федорова үөрэнэччилэр ситиһиннэрин билиһиннэрдэ. XI-с кылаас бастык үөрэнэччигэ Павел Гоголев биэр дойдубааҕа, Аҕа дойду сэриитин кыттылааҕа, аатырбыт артиллерист Гаврил Дмитриевич Протодаконов бойбуу олохун кэспээн туран, Кыайыы 65 сылынан, Г. Д. Протодаконов төрөөбүтэ 100 сыла туоларынан сибээстээн Россия Геройун иһэрингэ үлэлэһилэр көрдөһөн ыҥычтар ааттарыттан сурук туттарда.

Нэһилиэк кырдыаҕастарын аатыттан тыл эппит Федот Гоголев биэр дойдубаахтара Г. Д. Протодаконов аатынан нэһилиэк сирдээхтик кин туттарын, кини боһуун оскуола, площадка туруорбугтары, кини улууска ааттаабыттарын билиһиннэрдэ. Россия Геройун аатын иһэрингэ көмөлөһүрүтөр көрдөстө.

Мугудай нэһилиэгэр көрсүһүүнү баһылык Кузьма Пермяков аста, нэһилиэгин үлэтин-хамнаһын билиһиннэрдэ. Михаил Эверстов Госдума үлэтин, байэтин депутатскай үлэтин билиһиннэритин көнүктөн тыл этинигэр киирдилэр.

Пенсионерка Светлана Варламова Михаил Эверстов Саха политиктарыттан биэр бас-

көстүүтэ тупсагай буолуохтааҕар тохтоото. Сэри, кыттылаахтарыгар аналлаах сквериге тутууга көмө көрдөстө.

Педагогическай үлэ ветерана Татьяна Захарова нэһилиэк историятын кинигэтин балаһына-эбитин, таһаартарына элбэх үп наадатын бэлиэтэтэ. Көһөрүллүү кыттылаахтарыгар көмө баара кэппик кэппэ тохтоуллубутун ыйда. Айылы харыстабылыгар сыһааннаан дьини сылыгыныга элбэх мас оттулларын, айылы көхтөн эрэрин, газ калитин түргэттэр наадатын туруорууга. Эппит проблемаларыгар Госдума депутата болормотун уураһыгар эттэ.

Улуус кинигэр дьаһалта тыһына астынай сэтэһилэр.

болсору сыһаанан ахта. Салгыы Гаврил Протодаконов сэригэ хорсун быһыытын кэспээн туран Россия Геройун иһэрингэ көмөлөһүрүтөр көрдөстө.

Кырдыаҕас советскай-партиянай үлэһит, пенсионер Б. П.

быттар кинигэ таһаарылаах үлэтин, норуотун туһугар кыһамныһын иһин махтаньылар, иһинки үлэтигэр ситиһини баҕардылар.

Алексей С. ЛЕЩОВ.

Спорт

Людмила ВИНУКОВА,
ССРС үөрэдирингийн туйгуна,
РСФСР нэрвэлтийн
үөрэдирингийн туйгуна.

Хаймат бичээс бариллал график: 16 ч 00 м. Бичээс бариллал: 16 ч 00 м. "Сана олох" редакцонной-издательской холбоуука 03.02.2010 с. офсетка бичээтэнкээ
Алхууш: 6786/0. Чуралмал. Карл Маркс уул, 26 "а" Индекс: 54907. Хаймат издмаллал уст: олтуруунуука, чаллалга уонна субуотата тахсар.

Саждаара

"Сана олох" хаһыат кэрэ аһардарга аналлаах сыһыарыта

Хаартыска-героиня, Одьулуун
нэһилиэгин Далбар Хотуна
Варвара Алексеевна
Барашковага анаар

ЭМЭЭХСИН ХААРТЫСКАҔА ТҮҮНЭР

Астыбыт баттаҕын ыһынан,
Оһогуң иннигэр тараанна,
Суһуогуң хомура туппунун
Тарааҕар сэрэнэн кыбытта.

Сөрүүн уу-утаҕын ыһынан,
Хатырбыт сирэин ньууһаанна,
Көхөттөн сотторун ыһынан
Кичэйэн үһүһүк сотунна.

Ыскааптан халадаа ырбаахы,
Санныгар суугунуу ыранна,
Кизгээлээх мааны хаһыаччы,
Итини ситэрэн наскыйда.

Таңаска сууламмыт симээгэ,
Кэтиллэр кэмэ, дьэ, кэллэ,
Солкомтон Маанылаах былаата
Төбөтүн кизгээтэн кэбистэ.

Таһаһың көрүнэн кыратык
Сиркилэ ыһыгэр эргийдэ,
Кэрэтин ситэрэн биэрэргэ
Дэбиирин бэрийэн иилиннэ.

Эмээхсин оһогуң таһыгар
Чочумча чуумпуран турда,
Онмуттан бэркэ астынан
Симээгин үйүлэ сүүрдэ.

Ити кини, сэгэрдээр,
Хаартыскага түстэ,
Үйэлэргэ хаалар
Өйдөбүнньүк буолла.

• Эдэр нийэбэ

ААТ СУОЛТАТА УЛАХАН

Киһини үйэтүн тухары "бэлэтээн" күйбэр аат санааны салайар, сайдыыга программалар эбит. Үтүө аат сырдыгы, үүнүүнү тардар, киһи кистэлэн кыаҕын уһугуннарар, куһаҕан аат киһини кэҕэһээр, буомурдар. Ааты илгэрин норуот түс бэйэтэ дьылҕатын, сайдыытын уонна олохун-дьаһарын оҥуулаан көрдөрөр. Киһи аата-суола тыаһынарын тухары эрэ ааттаммат, өрүтүлэр, сиэннэригэр бөрүллэр, көлүөнэттэн-көлүөнэгэ ахтыла турар. Киһи аата олбөт үйэлээх.

Былырты саха айылҕаны кытта алтыһан, айылҕа сөрүгүн курдук санаа олорбут буолан, тулалыыр эйгэтин үтүө көстүүтүн бэлэттөөр ааты илгэрбэр эбит. Холобур, Мугукча, Ньургуйаана, Туһаара, Сайыына, Күөрөгэй, Үрүмэччи, Күннэй ода.

Ону таһынан кэлин өрү улааппытын, сиһиэти-хоһуутун кэлин тас көстүүтүн дьүүһүгүр, майгытын бэлэттөөр ааты илгэрбэтигэр эмиз сөп: Мылаахчың, Нонноруйа, Ордьох, Хатан ода. Аны саҕаны-иогэни, тыаһы-ууһу бэлэттөөр аат бөлөҕү эмиз туста: Дуоран, Лохуйук, Таман, Чымай, Дьытис ода.

Нууччалар кэллэхтэриттэн христианскай итгэл сахаларга булгуччулаахтык киирэн, ааты илгэрин танара дьыттын сиэринэн-туомунан ыһыттар буолбута. Аҕабыт өрү сүрэхтээн, аат, араспаанньа илгэрэр буолан, өккө сахалыы аат улам үтүрүлүн баар.

Өрү ааттыырга туох санааттан салайтарыахха? Иһилииттэ кэрэ, уран буолуохтааҕын дуу? Эбэтэр чуҕас уруу киһини кэрэстээн аатын үйэттээри дуу? Аныгы ирдэбиллэрин, хаһыарыыс муода ыйытыһынан дуу?

Билигин кэлин сөптөөх ааты таба таһар, талар көгүд. Ол эрэн киһи биэр сүрүн бэлэтэ буолар ааты талыһа сир-туом тутуһулуохтаах.

тук сыһыаннаһахтаах. Истэргэ сүөргү, ыараханнык сангарышлар, киһи тыаһа өрүдүбөт аатын бэртэст өрүдүк. Сангарга ыарахан аат киһи бодоруһарыгар, көп-сэтэригэр мөһөйдүр, аат хаһаайына олуттаһар аатыттан кыбыстыан сөп;

– Аныгы үйэ киһитэ үс ааттаах: аата, аратын аата уонна араспаанньата. Онон аат таларга ити өккө эрдэ-тээгини ааттары кытта дьүүһүлэһэрин, иһилииттэн майгылаһарын эмиз болоромто ыһаахха таада. Халыбура, Родриго Степанов, Афродита Петрова, Ангусанетта Козлова дигэн курдук ситимнэһини халы-маарытык иһиллэрин үчүөттээн;

– Аат киһиэхэ эйэрс сыһыаны бэлэттээн, атаахтаан, талтаан ыһыттарга табыастаах буолуохтаах, кыһчатар сыһыарыы чыгачыгык холбоһуохтаах (Аанчык, Ааныска, Машенька, Васек, Сарпычок ода). Бу араас сыһыан, киһи дэгэтин тиздэргэ көмөлөһөр;

– Үөрөхтөөхтөр эдэллэринэн, ыарыһах, куһаҕаннык өлбүт киһи аатын өрү илгэрэр сыһа эбит. Аат ыраас энергиялаах буолуохтаах. Өрү өлбүт киһи дьылҕатын багыһар, эмиз ыарыһах киһи буолар дигэн толкуй баар;

– Аныгы үйэ сиэринэн американизация көмүтэр аны ааты илгэрин уларытан турар. Ригард, Родриго, Мейсон, Марисабель дигэн аатынан үлүүһүү биһир-балаһа көмүгэ көстөт аастыта. Ол дьон-сиргэ кутун туппунт сериал геройдарын аата саха киһитин айылҕатыгар сыстыбат, нууччалыы араспаанньалаах, саха сирдээх киһиэхэ табылаһа суох;

– Ааттан аҕа аата (отчество) дьытис үчүөхтөөх. Сигэһиҥ аратын аата хайдах иһилииттэн туһунан билиннэһин толкуйдуур сирдээх.

Хаһыарыыс УЙБАНЫАН
("Күнн куорат" хаһыат
"Холуоттан" сыһыарыыһыттан).

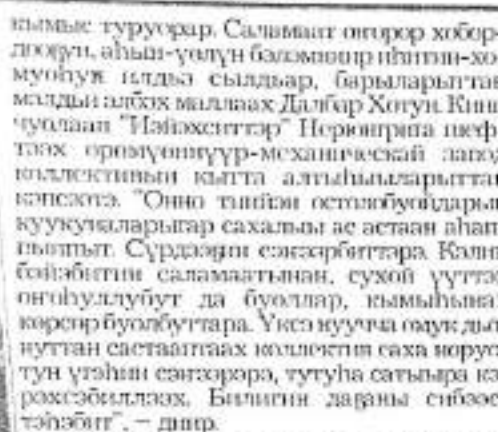

ОЖИРКОВА.

Маньныг иштгэж, кэрэ өйдөбулээт аатыг ылынган сымдаар Одылуулнаагын, сахалыг диригсэлдүдараһы итэринэн, сырдык санаанан арыалланан сымдалла-рыттан кирилэр түмэс, кудтан алорор балаарынарыгар чулааан шэр кити сыраллар курдук. Кирилэрдүн алтыстыт кыһмар, анаабыт курдук, тымык-тыкта. Далбар Хотуттар дьахтар сырдык бэйэ-бэйэлэригэр көрдөрсөн, хайбыһан сахалыг таннан, сымастарын сымээннилэр, кимтүөк оһах тигинэн-чи оттуллан, калбыт ыалдьыт аатыгар алгыс тыла эттилэн, аал уопутт ма-анылаах салааатынан, кындаа кымылынан айах тутуллуна.

А.Н. Григорьева

“Ийэхсигт” түмүүү тариллаһыгга быйыл 15 сылын туолар. Салайааччынан Саха сиригн норуоттун маастара, “Улуу бастын салайааччыга” аат хаһаайыгга, таһа таллан, киһи кэрэга А.Н.Григорьева - Холууна үлэлиир “Ийэхсигтэр” - бары бичуоттаах сыһыалантгы тахсан, дыктарыгар олорор кэрэ аңардар. Киһилэргэни хас бичирдигиэрэ салайааччыларын аатын үрдүктүк тутан, истигисне махтанан кэпсиктиэриггэти-мискилэриггэти, бэйэтин да кытта сө-лөһиэггэни киһи саха дыктарын дыктыах холобурга буоларын итэриэйэн. Айылыттан дыкыти, кэрэ айгалыах, тарытар дыктар-даах киһи буолан бачча айыах киһини бэйэ-тэни тула түмүтэ, киһилэргэ сирдиги су-дук буолан сырдыкка тартага. Хотууна ар-чылаах алгысыгыт быһыытынан биллэр. Киһи алыһа була сатаан уустааһын-уран-ааһын буолбакка, чакчы билиилээх, айла-рыылаах киһи анаан эгэр тылларыттан турар. Бэйэга таллааннаах истэтинээн, саха танаһын таргатааччы, үөрэхтэчи буолан, үгүс дыктар иһигэ, сан тутарын сипсигит. “Ийэхсигтэр” түөлбөлөрүнэи эрэ мунур-даммакка, киһиг сирдэринэи сыһыан бу муударастарын төһигэллэргэ хайрылаах. “Түмүүбүт дыһыг-сэргэргэ сахалыы тылы-ни иһгэр, тылын-иһүн сөпкө туттар, аһын-уөлүн таргатар аналлаах. Атын, со-нуун сирдэргэ сыһыан үгүтэни эрэ арала-быт. Ол барыга дыах кэрэлигит, олорбүт сайдалларыгар бөһүллэр. Түмүүттан киһи бэйэ бэйэтин өйдүһүүтэ, олоһүүтэ тахсар”, - дигэн Анна Николаевна бэйэга эгэр. Бу балаһаны ааһан баран улуустугу хас кэһиһигэни ааһы маньык түмүүлэр биэр буолалларыгар үлэ барыа, кэрэ аңар-дарыгт кэрэга, сырдыкка тардыһаллары күүһүрүө дигэн эрдэллэхэни. Онуоха “Ий-эхсигтэр” биэр-биэр кэпсэбигэргэ ыһыах буолуун.

Кизиняк билигийг норуот маастара, 30-ча сүүл медсиастэрэнэн үлээдэгит Тоскина Мария Петровна маньнык хэснээр, "Пенсијаг тахсан баран тангас кырадыһыктарыгтан көбүүрдэри, сабыылары типинэн дырыктаамыһыт. Билигит бойом 5-6 комплект сахалыы тангастааххын. Түмсүүгэ тэриллээриттэн сылдыабын. Дыхталлары кытта алтыһан кэһи сиргэхсийэр, сайдар. Хаһа да типидэрбит, икситтин, аспытын-үөлбүтүн туһутунаа сылдыабыт".

Елена Харлампьевна Григорьевна – са-
ха торуут аһыгар поручик мээстара. Кини эл-
бэх литератураны ааран, ылан дьарыт-
быт кымысчыт. 2008 сыллаахха Дькуу-
скай куорат аһыгар аатырбыт Иннокен-
тий Тарбахов кэлэн кини кымыһын амсай-
ан баран: “Мин элбэх кымыһы ыспетим. Ол
эрэриэн кымыһыг ураты. Кини ийэ ама-
нын тута сылдьар эбит”, – дии сыктан сы-
аннабылы биэрибэтэ. Елена Харлампьевна
буһа дьаһан кэрийдэхтин аһыгар анан

кымыс тууроохар. Салымант отторор хобор доорун, аһын-уотун баарынан ийитин-хо муобук илдэс сындыар, барыларыттан мэдди аһыкх малаах Дэлбэр Хотун Киш чулаан "Ийэххиттар" Нөркүрүтэ аһыкх ороһуонугуур-механикаһай аһыкх мэддестивин кыпта аһыһыларыттан көпсөтө. "Онно тийгин аһыһылар куукууларыгар сахалык ас аһаан аһаан иһиттэ. Сүрдэһин сэгээрбеггтара. Калык бэйбеггин саламаатынан, сухой үүтэ оһоһуллубут да буоллар, кымыһына көрүр буолбуттара. Укс куууча оһук дьонуттан састаалтаах кымыһына саха нурустун уһаһин сэгээрэра, тутуһа сатыһа кэрэхсэбиллээх. Билигин дарааһы сибээс тэйбегг", — диир.

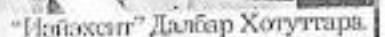
Өр саятларга нэлэлтөөсө бүхэлтэры
дан үлээжэбиг, нэлэлтээг юрүгүгүн мааст
р Христина Исаконна Степанка эмээ б
түмсүүтүн күүс-сөнгө ышанан, дикэ юр
төннөзгөн улуус ыһаыар сахалыг таг
конкурсулар кыттан 2-с, 3-с мисеталы
ыла сөлдөдүбүлгүл. "Арыг нисэр туу
быга олорон джөмүттүн жүрүлжөн. И
стэкиг истэриг аайы оһуруг-мандары
нлөгүг нистон тэхсэн иһор бүтүл, нэл
абылганнаах". - дигэн билиһэр.

Поручик маастар, "Илбасчигар" 113 с.
астаах ытык кырдыраастара
Варвара Алексеевна Баранова
сааһым таһагас онгостубакка жэ
айыһыарыгар барытыһар сый-
дыһыар. "Сааһым тухары асу-
шарканын үлүмэбигим. Анна
Николаевна минтип, дыһбар
бэйиэ бэйиэбэр иккэһэ олорор
иһимин, калэн көрүн, хайран,
бэйиэһэр сыйһарбыта. Онтон
ыла бу түмүү буоллар эрэ кы-
ыс оҥ курдук суурун хаалаһын.
Бортэһэй салаһааччыһык бу-
олан, бэлэм массыһынара талыт
түһүлэбигэ. Маннык түмүү
атын сиргэ биара иһиллибит
курдук. Дьон ботыһыахтарын
наада", - дэһэн уран иккэһэһэ
тирмэһэр түмүүдүлүргэттэн чак-
чы астыһан-дуһуһан сыйһар-
дыта.

Уругт хөтөхнийнхөөн үлс-
длийгт нэвчилжэ нэрүтүн маастара М.
рин Лылова Кисеова эмиз түмүү эгс-
дмэн сэлмтэн сэлэлэлээрн, түбүтүн-
лэри, онтон да атын уран олохулар
огоруулан бидити дэарластанар. Кини
бу идэр үерэспит Олыа Егорова Селал-
цева – улууса айбах сэлмтэн тигэчөн
үнүбүгт илхи. Кини Тааттанай, Мэнзэ-
сыйдан бу дээрлэр үтүмж үгс илхи
үерэспитэ. “Сэлтэн үлэни олорутас, дэ-
луурдаах илхи кыйар. Бу үерэспит джэ-
мугтан биридэрэ эмгэ толору байлааби-
та да ону нэрлэрэ. Дархеманга туристы-
бара сыйдан кыйс орутуттан сарала-
эмэхсэингэр тийсэ баран туугун тана-
тааһанга сарсыардтан илхэхсигэ дэ-
ри үлэшилэрин оолүтүм. Билхэжэ тур-
дырыгы маньжэ колхозонз, айварлы-
өрө тутар буулар, нэс кистэлэжэ кимити
тарсанга хөгт”, – динр.

Хангайн бичирар дийлэл салбарчиглал, бусуудад, ухуу үйлдэлтэр. "Илэвхсент" салайааччид лара А.Н. Григорьева ону ту нун баар дун? Осуулагч "Ситил" диги х халыла нис куруулуулг үлэстэр салан х сүбсөн-аманан коомлиһар. Куруу салайааччыла Алесия Тарасовна Колосна. Талышлыгтан кинилэр түмэүүлэр нһисэр кинирблһит наһаа үчүтэй. 20 сүлтэн бэлэстэр сыйһарбыта. Онон х аһаннарын аайла бэйлэ барсан нһэһи. А

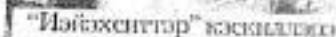
на Николаевни бойгийн изингт тиймээх элдэх юмгүйнээгээгээс зайлж үүрэгтэй байгаа даа бэлдэж буулгасан. Кинитгээ үүрэгтэй нээ оруулж, ард оор да нийтлээр үүрэгтэй, маастарыг бэлдэж, салган нээ, – дээр "Ситлэр" РФ профессиональн үүрэгтэй Федеральн музейн, үүрэгтэй Федеральн агентлагийн консултар үүрэгтэй.

СЛУШАЮЩИЙ ВЪВОЗНОМУ ИЛИ СЪЕЗДУ.

Киндзэри тайхын оюумда туйга куруулагын салалтаага Эпиште Никонна Портанина – "Имбелеттер" ээсбэйр чиданна. Кинн солоруудата түмүүүн 7 маастар буюун Талта улуунун Мэстартар ыгырдынын маастар кытааны бэрбэттарын солорлар. "Дын олус сэгсрбета Сою маастар сурун, үөрөмө чирин бэрбэттар. Түмүү кууһа улакан. Хае көрүсүүрүт барыта күрдү, кууһа улаак", – дин дин этер. Манн тайхын Анна Николаевна улуустары тымаллап, "Эбе үөрөмө" ытан коллектн маастарын ылан, Мият сурун тутан турарлах.

81 сэмтлар дүрөтө суох элэр-сартык көрүнгөсү Агустинус Петрович Филиппов "Ийбэхчүлөр" төбөнүн Дирте бүһүлүктөгүн ойдору талкыгыт. "Мин кинилер курдук инетимизинин. Арай оро эрдиктинтен ас астыары бүһүлүктөн, Саха танаанын собуурун каткоччулартын, ону дыйгыт көрдүрөөчүлүктүн бөөрүлүктөрүн. Учуулу дыйгыт түрдүнүн, ыраак д. бүһүлүктөн, барыта бары кыткылыктан. Салгырыгыт кини каткоро-барыра, сартык-сартык дүрүлүктөрү туһулаах. Агустинус Петрович көрөт кинилерин.

көңиштик калдыгыбыз. Ааспыт сойыл.
Сунтута республикатымга форумга барып
келбипти. 12 араас дөштүттөн борастыбын
толдор болалар. Оңоо бийиги түмүү ула-
хан туфүлүгөн бас билэн, ыалдыктары
көрсөдүлүпүт. А.Аргунова-Күөргөсүй,
А.С.Борисов, И.Тарбахов, Н.Харлампиева
күрдүк дүйнө калэн аһанс, мяхтанан ас-
тыгыраттан олуу астынабын. Омук дүөнү
бийиги аспыт түсүгөн өңөдүлүбүтүттөн
толдубакка жорсундук аһабыктара, кы-
мыны дүкөй асиптирара. Нер уула собо би-
лыгы ып-ыраактык сизбитиген
сөкүчүсүт. Онук сөкү аһа сизбитиген
туфүлжарынан омустанга да биллэр, көркө-
сүкө жигт”. – дүйнө киши көрсөтүр.

Бойгогч эмэгтэйд эрдэмтэн нийслэнээс, Чуурагчы эмэгтэйд З.М.Минастафьева Анна Николаевнаг үзэлтгэн зардвар, сүлжээтэй үзэлтгэнг бичгийнхыг. Хатууна танин нийлэн зарон баран ит талору сүлжээ оюогорчт сүлжээ бичрэгт. Оюон Зоя Михайловна чагларх, кыш, лэжээ тийнхт үзүүлү үзэлтгэр тийнхт оройуна туйн, кэмнэр бүтэрэгт. Оюон салгы Чуурагчы Меморизлан, гэрлэтин тийнхт кыл оюогорчтгэ үлсэйт. "Дэжнэ тардыан автобууна кэлэн барайлы. Күн оюон-манна салдын эбнэр, сэржэнтгэ эбэг", - дэжн кыш тийн Анна Николаевна эхтгэ мугура суох.

Үөрөх урзвэлснгийн музейн үлэһинтэ Елена Михайловна Иванова зэм "Ийэхситгэри" кытта ситимсэх. Күн "Үөрүү" өр дьодурун сайыннарар киинт; үлэлдир кэмизиргэтэн "Ийэхситгэри" кытта билэр. "Анна Николаевна" научнай түрүкк олжурбуг ойдөөх-сановлаа салалатчынан нарыбын. Үөрөх урзвэлснгийн кытта бикса үлэлдир. Күн

иймэггүйн, сааралдмалын орлуурбуг ариас
тэрхэйнхнээгээ сэтгэцнээсээ хэвтэн явган
исдмээр "Тэйхэсгэнэр" хамтлагынхна ари-
с таймлайнх конференцидлага, пе-
догогмыг тэрийнхнээр. Республик-
наар "Тээ охуулаа - 2006" педагогич-
кэй дээрхнээр уугу охуулын улс-
тэнийр, дон-сэргэ үрлүк сэнэбэлмн,
сүрүүтүн-махтнйлынн ылыгчтара. Бу
түмүү удуус, республика таймлайн
онлоор бүмнэр, осоо ырагтын эбэгчтэр.
Күннээр бары да, саастарыгтэн ивэнбэ-
лэ, сэргэ багалаах дон", - дон санаатын
эбэгч.

Бу Далбар Хотуттары таһынан түзүүгә өр оҕолуктарын быһастаналарылар кылды ситиһинилэхтик кытар норуот маастара Елена Евровна Николаева уонна туохтан, тырыттан элэли оҕолуктарын үрдүк норуот маастара Мария Алексеевна Арзамасла баалара бу күн ситиһи кылдыһылар. Кинилэр түмүү хара сардаһаһарыттан үтүмүн үтүс үлэни быһыһыһылар салыһаһалара үрдүктүк тутан быһыһылар.

Алдан улууһутар үр кэмгэ салайар үлэр, үлүһхөбүт Хатылыттан төрүттээх Федорча Николай Афанасьевич билигин дойдуттар кэлэн өлөрө. Хотууналыны хоту көһөрүдүһүүтөр өрүһүнэн устар кэмнэригэр буолсан, 2002 сыллаахха Алданга ытырдылар. Онон "Тыһаххалтар" саха алыһын, үгэстэрин нуучча кэһиһээннэрингэр көрдөрөр-билиһэр сыаллаах айаҕа туруммуттар. Быысталкаларыгар 2 тыһыанчааттан таһаа киһи сылдьыбыт. Сыһыны Н.А.Федорча маныаха ахтар: "Эдэр көрөччү театрыгар" көрүһүү буолбута. Онон сайманы, сценаны толору дьон орто-тутар Анна Николаевна мунука сахалыы танаһы кэтэрдэбитэ. Улууе баһылыга А.А.Дьыһаһааһаар алтаннаан бастааныны уокка илэи кэһиһэри ууе Владимир Дари-машаа онгортонун кэтэрдэбиттэр эмэ-үөрүү бэрэ буолбута. Нуураа кэһиһиһэ-дэххэ Николай Кураһаах дьон сиргэ тыһыан саха културатын көрдөрөн, улахан сөҕө-ронин ылбыттара. Күннэлэр кэллэлэригэр туһунан "Алданский рабочий" хаһыак: тахсыбыта. Дьон саха културатыгэр туһунан ойдоһуд ылан, улаханньа асты-нан аттарбыттара. Онгон кэллэн дойдубар кэлэн баран кэллэлэри кастыи сибээстэн бы-споттон"

75 саветлах мас ууһа Степан Иванович Петров эгнэ нэхилээсн Дэлхий Хотугта ршар систан, бйрэр сүлхилэгт дээр гын сөрөөсүүштүүг кэссинэр. "Бу түмэт бйрэр нэхиллэк олорр улхан орууллар харалха тута быраллыр. Апар-тута ийн бйр санзаллах дөөнөөк, энгэрөөч чилэрлэк буолларына, талаана, нэхилг сүлхилэгт Анка Никольевна олоһуктар бйн агылашабынар субуллар. Оңи быыс тапкаларга мэдэн кыгытайы. Ол сөн эбт Оңуһук хайа эрэ кылга турын сортохсуу астапыр албох кэди көрүүтүгэр турара ордук буоллар", - диир.

Ханна биддир түмүү түмээр сиритэй улаханньх түгүлуктанар. Ийбэсентэр дэклорутар байһал ийбэлээх кырдыр тарын сибэитин председателэ Егор Семашови Боякинов кудлохонинин, сайаа утганын сайа балеаһа үлэр кинрлэ. Бу кининээ ийбэлдир сибүтэр киннээх айаа дэсэтин ийбэлчегинин-сарлаачидан вето раппар Елена Дмитриевна Артемаевани анаабыттар. Бу күнүртэ ветераннар хор дала балеагитна түмсэн дярэһын сарлааа был, аны инстининээхээр манна мустал ийбэлдир тэниитэхтэрэ турдара, иетин ийбэлдир көрсүбүүлэр тэриилдэхтэрэ. Б бусалун "Ийбэсентэр" тэниитилэригтэ сайдымыларыар санаа сапых.

Көрөні тәуелтәр, сырдыгы сайар маан
Далбар Холуттарбыз, нисыгт иңгнбелл
кайылыз келтнбелл, сакларгт сарыла
мал, келесонгт келесонгт!

Орланди ЖИРКОВА

Корректор: .
Вера Николаевна ПЕТРОВА.